

طب الرضا (ع) تاریخ انقضا ندارد

۴ شهریور ۱۳۹۴ ساعت ۱۷:۲۱

آموزه های رضوی در حوزه پزشکی برای دیروز، امروز و فردای تاریخ است و کهنگی نمی پذیرد، چراکه بدن انسان از ابتدای خلقت همین بوده و تغییری از نظر بیولوژیکی و فیزیک نکرده است.

به مناسبت فرا رسیدن سالروز ولادت باسعادت عالم آل محمد (ص) در گفتگویی با حجت الاسلام سیدرضا رضوی پور، مدرس حوزه و پژوهشگر طب اسلامی درباره آموزه های پزشکی در کلام و سیره رضوی به بحث و بررسی پرداخته ایم که مشروح آن را می خوانید:

با توجه به آنکه امام رضا (ع) عالم آل محمد (ص) لقب گرفته اند آیا در دایره علمی ایشان و تصریحات علمی آن حضرت (ع)، مسائل مربوط به پزشکی نیز دیده می شود و در این باره آموزه هایی دارند؟

پزشکی در اسلام جایگاه ویژه ای دارد و در حدیثی مشهور آمده است که: «الْعِلْمُ عِلْمَانِ عِلْمُ الْأَدْيَانِ وَ عِلْمُ الْأَبْدَانِ» یعنی به همان اندازه که علوم دینی اهمیت دارند، علوم مربوط به جسم و سلامت بشر نیز حائز اهمیت است.

اهمیت پزشکی و رعایت سلامت جسم انسان به اندازه ای مهم است که در قرآن کریم نزدیک به ۱۳۰۰ آیه درباره طب و سلامتی نازل شده و در احادیث ما نیز بسیار بر این مسئله توصیه شده است و نزدیک به ۱۱ هزار روایت درباره علم پزشکی داریم.

امام رضا (ع) نیز مانند دیگر معصومین علیهم السلام سوالاتی که در طب از ایشان می شده است را پاسخگو بوده اند و مهمترین سندی که می توان درباره طب در سیره رضوی از آن نام برد «رساله ذهبیه» ای است که مامون عباسی نگارش و تدوین آن درباره طب را از حضرت ثامن الحجج (ع) تقاضا کرد و از منابع قوی و غنی و نورانی پزشکی بوده و برای امروز هم قابل استناد و استفاده است و در حوزه های علمیه و دانشکده های طب سنتی نیز مورد بحث قرار می گیرد.

امام رضا (ع) در موضوع طب و پزشکی برای سلامتی انسان چه توصیه‌هایی دارند و از منظر پزشکی حفظ سلامتی را نیازمند چه راهکارهایی می‌دانند؟

طب سنتی ما طب اسلامی است که مبانی آن از آیات و روایات گرفته شده و در دو بخش تئوری و عملی مورد بحث قرار می‌گیرد؛ در بخش تئوری در طب اسلامی و سنتی پیرامون «حفظ الصحه» و به تعبیر امروز بهداشت مورد توجه و توصیه است یعنی مبانی طب که به آن امور طبیعی گفته می‌شود و نیز استدلال‌هایی که در مواجهه با بیماری‌ها بیان شده است.

امام رضا (ع) نیز به حفظ الصحه در سلامت جسم توصیه دارند و در جمله‌ای خطاب به مامون می‌فرمایند: «چیزی را مصرف کن که موافق معده یا مزاج تو باشد»

باید توجه داشت در طب اسلامی حضرات معصومین (ع) تاکید دارند که انسان در زمان سلامتی باید موافق مزاج خود غذا بخورد و نوشیدنی بنوشد و در مبارزه با بیماری‌ها توصیه دارند که هر بیماری را باید با ضد خودش درمان کرد یعنی اگر بیماری بر اثر سردی باشد باید با گرمی درمان شود و اگر علت گرمی باشد باید با سردی معالجه صورت پذیرد.

از این رو، در طب اسلامی و مورد تاکید ائمه (ع) دو مسیر نشان داده می‌شود یکی رعایت مزاج و موافقت با آن در هنگام سلامتی و دیگری استفاده از ضد بیماری برای درمان آن چراکه بیماری یعنی آنچه خلاف مزاج آدمی رخ دهد؛ و این توصیه‌ها هم در روایات امام رضا (ع) و هم احادیث دیگر ائمه (ع) به ویژه امام صادق (ع) در توحید مفضل دیده می‌شود.

آیا در طب الرضا (ع) نحوه پیشگیری از بیماری‌ها تصریح شده است؟

طب عبارت است از حفظ الصحه (پیشگیری) و نیز درمان؛ پیشگیری در طب اسلامی مقدم است بر درمان یعنی اول باید سلامتی را حفظ کرد و اگر از دست رفت، آن را بازگرداند در هر دو بخش هم آیات و هم روایات توصیه‌ها و سفارش‌هایی دارند و این در طب منسوب به امام رضا (ع) نیز دیده می‌شود.

آیا امام رضا (ع) به استفاده از نوشیدنی‌ها و خوراکی‌های خاص در درمان بیماری‌ها توصیه‌ای دارند؟

تقریباً در اکثر روایات ائمه (ع) این مسئله دیده می شود که برای پیشگیری از بیماری ها، استفاده از گیاه یا میوه ای خاص را توصیه می کنند.

حضرت رضا (ع) نیز در رساله ذهبیه در این باره اشاراتی دارند و توصیه می کنند به استفاده از دارویی که به «شربت رضوی» مشهور و برای درمان اغلب بیماری ها مفید است یا در استفاده از سیب و گلابی و .. دیگر خوردنی ها برای سلامتی و صحت و جلوگیری از بیماری ها سفارش هایی دارند؛ به عنوان مثال درباره نمک (البته نه نمک های کارخانه ای و شیمیایی بلکه نمک دریایی و طبیعی) روایت داریم که انسان را برابر ۷۰ بیماری مصون می کند.

آیا در طب الرضا (ع) تنها به جسم و سلامت آن توجه می شود یا مسئله روح و سلامت آن از نظر اثرگذاری بر صحت جسمانی نیز توصیه و راهکار دارند؟

بله، امام رضا (ع) تاکید بسیار بر روح انسان دارند و در «سته ضروریه» یعنی شش اصل صحت به امراض نفسانی و حوادثی که بر روح انسان همچون خشم و غضب، حسادت و ... حادث و باعث بیماری او می شود، اشاره دارند و تاکید می کنند که می توان آنها را با طب اسلامی مداوا کرد.

به عبارت بهتر ایشان به ارتباط دوطرفه روح و جسم در سلامت انسان معتقد هستند و برخی دستورات معنوی برای شفای روح همچون زیارت بقاع متبرکه، قرائت قرآن و ... را توصیه می کنند؛ از سوی دیگر در طب سنتی داریم که اگر فلان خوراکی را بخورید غضبتان کاهش می یابد یا برای کاهش حسادت، تغذیه ای خاص توصیه می شود یعنی با درمان جسم به درمان روحی نیز پرداخته می شود؛ در حدیث است که وقتی فرزندان حضرت فاطمه (س) بیمار می شدند، حضرت (س) آیه نور را قرائت و با معنویت بیماری های جسمی را درمان می کردند!

امروز طب جدید هم در حال رسیدن به این نکات است و اگر در روانشناسی وارد شویم می بینیم که سعی بر درمان امراض روحی با معنویت دارند به عنوان مثال از تلقین برای شفا استفاده می شود!

به طور کلی امام رضا (ع) چه توصیه هایی برای سلامت و صحت انسان و پیشگیری از بیماری دارند و چه مصادیقی را می توان در سیره نظری و عملی ایشان در این باره یافت؟

از این دست توصیه ها در سیره رضوی متعدد است؛ امام رضا (ع) می فرمایند: «خداوند بنده ای را مبتلا نمی کند و بدنی را دچار بیماری نمی سازد مگر اینکه دارو و درمانی هم برایش قرار می دهد.»

ایشان بدن انسان را به کشور تشبیه می کنند که سر، سلطان آن است و رگ ها و مغز و نخاع و ... فرماندهان آن؛ یاران او دست ها، پاها، لب ها، گوش و زبان و خزانه او معده و شکم و سرپرده اش صندوقچه سینه است. بعد ماموریت هر یک از اعضاء را تشریح می کنند و آنها را فرمانبردار سلطان و چشم ها را دو چراغ روشن و دیده بان انسان معرفی می کنند و گوش ها همچون حفظ و حصار و پاسدار سلطان اند و چیزی را وارد نمی کنند مگر به اذن سلطان و زبان درون پادشاه را ترجمه می کند.

بعد می رسند به اینکه می فرمایند: «بدان جسد آدمی به منزله زمینی است پاکیزه که چون به آبادانیش مشغول شوی و آبیاریش کنی به طوری که در آبیاریش افراط نکنی که غرق شود و به صورت باتلاق و لجنزاری در آید و تفریط نکنی که از کم آبی، تشنه بماند و خشک شود در این صورت همیشه آباد و حاصلش فراوان خواهد شد.»

یعنی ایشان بدن انسان را شبیه به زمین می دانند که با تدبیر و رعایت در خوردن آباد می شود.

سپس ادامه می دهند: «باید در آنچه موافق معده و مزاج تو است فکر کنی و نیز در چیزهایی که بدنت از آن نیرو می گیرد و به آن تمایل پیدا می کند، آن را برای خود به منزله میزان درستی تقدیر کن. بدان هر یک از امیال، مایل به چیزی است که سنخیتی با آن داشته باشد پس چیزی را که مُشاکل بدنت می باشد برای تغذیه خویش انتخاب کن کسی که زیادتیر از حد لزوم طعام می خورد، غذا به بدن خود نرسانده بلکه ضرر بدان رسانیده و کسی که به مقدار لازم بخورد بدون کم و زیاد به مزاج خود خدمت کرده است.»

همچنین، ایشان می فرمایند: «اسباب تندرستی است که به مقدار کافی بخوری و در حالی که هنوز اشتها به طعام داری دست از غذا بکشی، چنین غذا خوردن برای بدن و معده سالم تر و سبک تر و برای عقلت پاکیزه تر و چیزهای خنک و سرد را در تابستان و گرم را در زمستان و معتدل را در بهار و پاییز بخور به مقداری که تحمل کنی و بدان رغبت داشته باشی!»

جالب اینکه توصیه دارند: «در ابتدای خوراک از غذاهایی که بدنت از آن تغذیه می کند آغاز کن اما به اندازه عادت و تحمل معده و نشاط روح.»

برای همین است که در طب اسلامی توصیه می شود که میوه و سالاد با غذا خورده نشود چراکه اینها سریع الهضم اند و باید زودتر خورده شوند.

باید توجه داشت که آموزه های رضوی در حوزه پزشکی برای دیروز، امروز و فردای تاریخ است و کهنگی نمی پذیرد، چراکه بدن

انسان از ابتدای خلقت همین بوده و تغییری از نظر بیولوژیکی و فیزیک نکرده است.

منبع: قدس آنلاین

آدرس مطلب :

<https://www.cafetarikh.com/news/۳۱۳۵۵/ط-الرضا-تاریخ-ع-الرضا-ط/۳۱۳۵۵>